
Honnør til veterinærene

REDAKSJONELT

WESTIN S

Sivilt mot og bruk av profesjonell innsikt til å tale makt og øvrighet midt imot har gjennom tidene vært sett på med en viss beundring. Medisin og legestand har hatt mange personligheter med slike egenskaper - både ekte og litterærefolkefiender. Blant disse kan vi telle Karl Evang, distriktslegene Krohn og Collett (1) og psykiateren Trygve Braatøy.

Per Fugelli har etterlyst et tilsvarende faglig mot blant dagens samfunnsmedisinere (2). De er blitt for snille og for systemlojale, hevder han. Og kanskje er det slik at tidsånden ikke innbyr til markerte standpunkter. En anelse postmodernistisk tilbakelenthet har gjort det lite aktuelt å være motstander av noe som helst, bortsett fra dårlig lønnsoppgjør.

Men også i vår tid ser vi konturene av store saker som berører folkehelsen på bred front. En av disse sakene er det økende smittepresset og mikrobenes fornyede innmarsj i sykdomspanoramaet (3). Tradisjonelle virkemidler som grensekontroll, karantene og isolasjon av syke er av ulike grunner på vikende front. I frihandelens og markedsliberalismens navn ser det nå ut til at Stortinget kan bli invitert til å la den utvidede EØS-avtalen også omfatte fri handel med levende dyr og animalske matvarer. Muligens er det den norske laksen og trusselen om toll og handelsbegrensninger som skremmer regjeringen. Men - uansett begrunnelse - et radikalt brudd med prinsippene for smittevern og overvåking av mikrobenes vil det være.

Enkle økologiske resonneringer tilsier at slik frihandel over tid vil bidra til homogenisering av det mikrobielle miljøet mellom de land som utveksler dyr og dyreprodukter, eller til og med dyrefôr, som vi har sett kan få de mest katastrofale følger. Stikkprøvekontroller hos importører og forhandlere har ikke kunnet hindre at Salmonella, Campylobacter og ulike zoonoser vandrer fritt over grensene. Dessuten har man oppgitt det føre var-prinsippet som kan bidra til å beskytte oss mot smittestoffer og sykdommer som man i dag ikke kjenner. Norges geografiske plassering i Europas utkant har bidratt til at dyrehelsen er god og smittepresset relativt lavt. Det har både dyr, mennesker og økonomi hatt fordel av.

Det er slike saker som har fått våre kolleger veterinærene til å rope varsku. Fra mange kanter av landet, og fra ulike institusjoner, har vi sett dem i skrift og tale fremføre sine økologiske resonnementer og biologiske argumenter. Særlig grundig og tankevekkende er det arbeidet Den norske veterinærforening stod bak med rapporten Matvarekvalitet, dyrehelse og internasjonal handel fra juni 1996 (4), også omtalt i Tidsskriftet (5). Her argumenteres det sterkt for at det gjennomføres risikoanalyser for husdyr og næringsmidler før man fjerner grensevernet.

Problemet er at ingen ser ut til å høre på dem (6), og risikoanalysene har vi sett lite til. Nå ser det ut til at den politiske pragmatismen og de kortsiktige pengeinteressene har overtatt. Hadde det ikke vært for at tidligere veterinærdirektør Olav Sandvik faktisk også hadde makt til å stoppe importen av ikke-autoklavert fôr fra Storbritannia, det ble gjort før man faktisk kjente til bovin spongiform encefalopati, ville vi trolig hatt kugalskapen også her til lands (7). Grensevernet har riktignok ikke hindret at levende importert smolt fra Skottland har brakt furunkulosen inn i våre vassdrag, eller at Gyrodactylus-parasitten ødelegger våre beste lakseelver. Men historien er neppe slutt med dette. Uten veterinærenes årvåkne blikk og virkemidler som faktisk setter dem i stand til å utøve et forebyggende arbeid basert på føre var-prinsippet, kan vi vente oss større overraskelser og med større konsekvenser for folkehelsen. O. Sandvik uttrykker det slik (7): "Mye tyder på at husdyrbruk og animalieproduksjon, samt omsetning av dyr og animalske produkter, i en del år fremover kan komme til å finne seg i en lærepengenes tidsalder under presset av markedspolitikken."

Det er klare paralleller mellom samfunnsmedisinens vikende plass i den lokale forvaltningen og den overkjøringen av veterinærenes faglige råd vi nå er vitne til. Vi er inne i en tid der forebyggende helsearbeid er på vikende front når økonomiske og politiske interesser utfordres. Derfor skal vi merke oss det mot og den anelse av sivil ulydighet som mange av veterinærene står for. De er våre nærmeste allierte i arbeidet for å sikre gode og trygge matvarer og for å holde smittepresset nede. Uansett hva man måtte mene om de underliggende handelspolitiske forhold og EØS-avtalen, står det respekt av den faglige selvstendighet veterinærene oppviser.

Steinar Westin

LITTERATUR

1. Sandvik H. Den nye samfunnsmedisinen - ny vin på gamle krukker? Utposten 1995; 24: 238-42.
2. Fugelli P. Med Rudolf Ludwig Karl Virchow som veiviser inn i den nye samfunnsmedisinen. Tidsskr Nor Lægeforen 1995; 115: 1091-4.
3. Haug C. Leger i alle land - foren dere! Fremvekst og gjenvekst av alvorlige infeksjoner. Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 353-4.
4. Skjerve E, Grønstøl H, Rimstad E, Sandvik O, Skulberg A. Matvarekvalitet, dyrehelse og internasjonal handel. Norsk Veterinærtidsskrift nr. 6B, 1996.
5. Nicolaysen KG. Matvarekvalitet, dyrehelse og internasjonal handel. Veterinærene viser vei. Tidsskr Nor Lægeforen 1996; 116: 1928-9.
6. Westin S. Veterinærer for døve ører. Adresseavisen 11.4.1997: 9.

7. Sandvik O. Veterinærhygienen og den menneskestyrte næringskjeden. Norsk Veterinærtidsskrift nr. 6B, 1996 (vedlegg 2): 205-15.

Publisert: 20. mai 1997. Tidsskr Nor Legeforen.

© Tidsskrift for Den norske legeforening 2026. Lastet ned fra tidsskriftet.no 24. juni 2026.